

Megjelenik haviánként háromszor, egy-egy íven, negyedét ajakban, közhasznú tartalommal.

Előtíz érhető meg időnyre, vagyis félfvve helyben, házhoz hordással 1 frt 50 kr., vidékre postán küldve 2 frttal. Egyes szám ára 10 ujfrt.

HORTOBÁGY.

Előfizetést elfogadnak a helybeli könyvtárak, Borsos Ferencz gyógyszerész ur, és a szerkesztő.

Minden e folyóirattal vonatkozó levelek a szerkesztőhöz (Széchenyi utca 2465-dik szám) intézendők.

FOLYÓIRAT.

1862.

17. szám.

April. 11.

Adatkák

a debreczeni színészet és színház történelméhez.

(Folytatás.)

Az állandó színház helyiségeül felváltva kiszemelt telkek következők valának:

1-ször. A fűvészkert szomszédságában fekvő ephorium és énekvezéri lak. Itt a színházépület nagy kerttel lett volna körülvehető, de két legnagyobbszerű épületünk mellett elenyészett és a város többi részén, a monumentalis épületek hiányát nem pótolta volna.

2-ször. A bikavendéglő és ezzel szomszéd két telek, hol az épület utczával lett volna környezhető. E helyiségnek azon előnye is volt, hogy a szűk „Bika“ lerontásával, a városnak más vendéglőt kellendett építtetnie, s ez által utczáink diszét, saját hasznát és díszesb épületeink számát emelnie.

3-ször. A csapó és hádogosutsza közti telkek, a zöld piaczig. Itt az épületet minden oldalról szabaddá, és — mint sokáig terveztetett — jövedelmezővé könnyen lehetett volna tenni; de a birtokosok oly tulságos árt szabtak telkeikért, hogy a terv e miatt kivihetlenné vált.

4-szer. Egy két telek a nagy és kis utczáik közt, hol ezelőtt csakugyan utca vágott keresztül; e hely azonban nagyon félreeső levén, nem sok pártolóra talált.

5-ször. A kiujutca piacra néző torkolata; minthogy a helyiség ugy sem igen tágas és utcázat

beépíteni már csak közbiztonság tekintetéből sem látszott tanácsosnak: a szomszéd két telekkel együtt. Ezen terv is a birtokosok tulságos követelése miatt dőlt dugába.

6-szor. A ref. superintendensi lak kerte, a Széchenyi utza elején, balról. E tervet csupán a kis templom töszomszédsága tette kivihetlenné.

7-szer. A kadasutsza piacra néző szöglete, a mostani Tornay kávéház helyén. Itt is két-három teleknek s malomudvarnak kellett volna megvásároltatni, mintegy 40,000 pfrtért.

8-szor. A váradutczai mézsárszék háta mögötti telkek. E terv ellenében a hely szűke és távolsága harcztak és győztek.

9-szer. A Rakovszky örökösök telke, szükség esetében a két szomszédtelekkel. — E telkek alig kerültek volna sokkal kevesebbe, mint maga az épület.

10-szer. Csapó utszának a zöld piacra néző szöglete, a városistálló telkével. — Ez is költséges kisajátításokkal járt volna együtt.

11-szer. A Komáromyház czeglédutszán, szükség esetében a mellette levő Semseyféle telekkel.

Csodálatos, hogy bár magán körökben nem ritkán megfordult azon eszme, hogy színházunk a fehérlő, vagy Kovácsház elébe, szóval már csak ferde irányu főutcánk emelése tekintetéből is, valahol a piac közepére építtetnék, a bizottmányoknak nem jutott eszébe, e nagy horderejű terv mellett komolyan harcztolni, s azt kivitelre érlelni, hanem csak azon eredményre jutott, hogy az imént említett tervek közzül, leginkább a két utolsó valamelyikét találja elfogadhatónak!

Mint már említők, az állandó színház eszméje,

már ekkor nem volt újság Debreczenben; elég idő volt meggondolására, elég lelkesedés fejlesztésére, s ha a haszontalanságokra azon időben kidobált milliókra gondolunk, azt is kell mondanunk, hogy elég erő kivitelére. Mégis az eszme, évek során át, mindig csak ábrándszerű maradt, s a helyfekvés tervezgetésén túl nem ment. Ennek okát nem nehéz kitalálni. Mi legalább úgy hisszük, hogy egyenesen az akkori polgármester akaratlanságában rejlik; mert emlékezhetünk rá, hogy a mit e mindenható kivinni akart, ki is tudta vinni, s a mi nem volt tetszése szerint, hiába dolgozott annak kivitelén akárki.

Kétségkívül e hatalmas ur iránti bizalmatlanság hozta létre azon lelkes, és némelyektől nyugtalannak nevezett polgárokból alakult egyletet, mely a szégyenletes hosszú pangást megunva, ideiglenes színház építésére egyesült, s erélyes felléptével a várostól ígéretet nyert, hogy ez egy ideiglenes épületnek, a hagymatérén helyet engedend, s az építést készpénzbe nem kerülő anyagokkal segítendő. — Ez egylet szabályai a helytartóság által megerősítették, de a város minden segélyezéstől eltávolított, hivatalosan azon ohajtás nyilvánítván, hogy a város állandó színházat építtessen. — Talán nem csupán fekete nézet azt hinni, hogy e határozat is ama polgármester befolyásával hozatott, ki mindenkép azon mesterkedett, hogy a világ végeig fel nem építendő színház ügyének fonala, mindig kezei közt maradjon.

Az egylet működése elé még egy másik, nem várt akadály is gördítettett. Ugyanis gr. Degenfeld Imre ur ajánlatot tön a városnak, hogy azon esetre, ha a hagymatér, az ő háza hátrányára be nem építtetik: 5000 pfrttal járul a színház alapítójához.

Igy egy felől az ígért helyiség és segélyezéstől elűttetvén, más felől alakulásával, csak is az állandó színház eszméjét szándokolván feleleveníteni: az ideiglenes egylet, könyvert engedélye, előmunkálatai és aláírási íveinek bemutatása mellett, oly írásbeli nyilatkozatot tett a városnak, hogy ha állandó színház építésére komoly szándékot és munkásságot tapasztaland, azokat teljes erejéből támogatja; ellenkező esetben, jogánál fogva ideiglenest építend.

Ez nagy lökést adott az ügynek, s az oly hosszú ideig mesterségesen lespedtetett állandó bizottmány, új életjelt kezdett adni. A kisujtuczai helyiségre tervrajzok készíttetek, s később — talán újabb halasztás kedveért — rábíratták a bizottmány, hogy egy új tervhez adja megegyezését, mely szerint a czeglédutcza azon részén építtetnék egy nagyszerű színház, hol a burgundiautcza beleszakad s az utcza kiszélesedvén, az épület két oldalán, elegendő két kis utcza is megférne. E terv támogatására leginkább az emlegetteték, hogy a helye utczából telvén ki, pénzbe nem kerül, s csaknem ezen egyetlen, s a piacon is feltalálható előny volt azon hátrányok ellenében felmutatható, melyek a hely felre és a központtól távol fekvéséből mutakoztak. Mind a mellett is, ezen kierőszakolt, s úgy a bizottmány mint a közönség nagy részének tetszésével ellenkező terv elfogadtaték, s az ott épen akkor rakott faburkolat, az épület képzelhető alakjához alkalmaztatván, Ybl pesti építész tervrajz készíttéssel bizatott meg.

Gyönyörű tervet készített a derek építész, de oly temérdek költségvetésre, hogy kivitelétől még a lelkesebbeknek is, valóban vissza kellett riadni; melynélfogva e sok pénzbe került rajz félretétvén, az ügy ismét szunyadni dőlt, a helyiség, Aranykint „örökös botrányul a csavargó szélnek“ üresen maradt, s a szekerek con amore kerülgettek s kerülgetnek maig is a meggörbitett burkolaton. (Folytatjuk).

Debreczeni gyalogséták.

I.

Ah! bizonyval valamely jámbor turista, — kiáltanak fel a nyájas olvasók, — ki per pedes apostolorum szerzett uti élményeit jön, időnkint velünk közleni.

Eltaláltak önök. Jámbor turista, ki a légynek sem vét míg a légy neki nem vét; ki a leglábalattvalóbb fabakterben sem botránczik meg, míg a fabakteren belől parádézó lovak elől kimenekültében, belé nem ütődik, s ki, bár a város környékétől messze nem igen távozik, sétái közben, eléggé érdekes dolgokat hisz a „Hortobágy“ hasábjaira gyűjthetni.

Azt, hogy sétáló gyalog jár, onnan méltóztassanak kimagyarázni, hogy a burkolat letaláltatása óta, a láthatatlan díjszabályu fiaker zsarnok voltát vagy a díjszabálytalan civis fiaker gorombaságát csak az veszi igénybe, a ki nem nélkülözheti; hogy sétáló csak olyankor megy a vasútra és a nagy erdőbe, mikor az ottani bokáig érő homok térdig érő nedvessége, a felhők homályába tünt; hogy gyalog jobban lehet észlelni, mint kocsin, no meg hogy „a kinek lova nincs, járjon gyalog.”

De térjünk a dologra.

Alig hagyám el lakásomat a mult hét egyik fényes, napsugaras regén, midőn egy régi ismerőssel találkozám, ki sétatársul hozzám csatlakozott. — Karöltve mentünk a városház előtti tere.

Egyszerre a katonai főőrhely felé mutatársam. — Nézd csak, nézd ama kiellen, szembotránkoztató helyet! — mondá. — Nemde ez ama hely, melyen egykor Thalia templomának építése terveztetett?

— Ugy van, — válaszolék. — Kár hogy az ezuttal alólról jött elháríthatlan akadályok, e tervet semmivé tették, s a jó szándék füstbe ment.

— De hát nem lehetne-e ama helyet, más módon, a város méltóságához illővé s egyszersmind jövedelmezővé tenni?

— Miért ne? — viszonzám, — de az a bökkenő, hogy a nemes városnak, bár szép jövedelme van, kiadásai is tetemesek. Ugy vélem leggyorsabban is lenne a dolgon segítve, ha azon hely valamely magánosnak, vagy társulatnak adatnék el, mely kötelezve lenne, oda oly épületet emeltetni, minő a piactérnek diszére váljék...

— Nekem e tekintetben egészen más, sajátos nézetem van, — vagott közbe bajtársam. A lerombolt szin és a husarusok rozszant épülete helyén emeltetnék olyszerű épület, (mint például Pesten a párizsi utca,) melynek közepén tágas átmenetel hagyatnék a gyalog közlekedésnek, a piacz-és kisuj-, illetőleg Széchenyi utcák közt. A földszínen két felől boltok sora nyulnának végig, mely a mellett hogy rendszeres bazárt képezne, s szép jövedelmet hajtana be: e szembeszökő tér diszét felette emelné. Az eme-

leten czélszerű beosztás mellett jó helye lehetne a casinónak, a conservatoriumnak, s a kertészeti egyesület gyümölcskiallitási- és áru-lóhelyének, továbbá a város még eddig csak képzületben levő, — de más mivelv városok példájára előbb-utóbb fölállítandó könyvtárának. De ki győzné elszámolni azon előnyöket, mik az említett tér beépítettése által városra, és közönségre egyaránt hárulnának?

Itt elhallgatott sétatársam. Én pedig megígertem nekie, hogy párbeszédünket hiven följegyezve, a szerkesztő kegyes engedelmével a „Hortobágy“ba iktattatni, el nem mulasztandom.

A nagy templomnál kétfelé vált utunk, s én folytatám gyalogsétámat a burkolat mentében a péterfiái színház felé. Magam levén, bő alkalmam nyílt a gondolkozásra. Eszembe jutott, hogy Reszler társulata egyidőre ide hagy minket s a színház a tavaszi idény folyamában üresen kong. Tovább füztem eszméimet s a felett töprenkedém leginkább, vajjon nem lehetne-e az elhagyott fészket addig is benépesíteni? — például ha néhány vállalkozó ifju s honleány, ama csekély fáradságot venné magának, hogy műkedvelői minőségben néhányszor, jótékony czélú előadásban föllépve, a szépet, élvezetes és hasznossal párosítná. Előadásaik tiszta jövedelme alapjául szolgálhatna jelesen, az itt már régóta pengetett, de kifejlődésétől még mindig oly távol levő „jótékony nőegylet“nek. Ez üdvös intézmény, mely hazánk nevezetesb városaiban már megalakult, azt hiszem nálunk is könnyűszerrel meghonosítható lenne, csak néhány tekintélyes urhölgy álljon élére, mint kezdeményező, — s bizton remélem, hogy felhívó szavaik minden nemesen érező mivelv körben viszhangra találának.

Ily tünődés közben folytatya sétámat a kassza közhez értem, hol Sz... érdemes polgártárs és lábtyüművésszel találkozám. Mint régi ismerősöm, nyájasan köszönte, s minthogy utja az enyimmel egyezett, párbeszédbe ereszkedék. Kérdezősködtem a becsületes csizmadia-czéh közelebbi s régibb határozatai felől, s e közben oly tárgy felől is nyertem felvilágosítást, melyről eddig semmi tudomásom nem vala. Előhozta ugyan

is, miszerint köztök czéhbeliek közt halott-takarító egyesület*) alakult; olyformán, hogy minden csizmadiamester és családja, személyenkint bizonyos csekély összeget fizet az egyesület pénztárába, s ha egyesületi tagok közül valakinek halálása történik, annak temetkezési költségül a pénztárból ötven forint adatik ki. — s ha netalán 10 év alatt a tőke megszorodnék, az így gyűlt jövedelem megosztása vagy hováfordítása felől az egyesületi tagok határoznak. Ez egyesület üdvös volta elvitathatlan, s kívánatos lenne, ha iparosaink általában követnék e példát; — sőt talán még czélszerűbb lenne, ha valamennyi ipartestület közös erővel csatlakoznék ez egyesülethez, mely által annak tartós ideig való fönnállása biztosíthatnók.

Most pedig bevégzem sétámat, hogy azt közelebb újult erővel folytathassam.

Üdv a szíves olvasóval!

Rikolti Dávid.

Közélet.

A színi egyesületi Választmány, f. hó 3-diki ülésében legelőbb is a vendégszereplések már talán unottá is vált ügyét végezte be; elhatározván, hogy levelet intéz a nemzeti színház Igazgatóságához, melyben sajnálat fejeztessék ki a felett, hogy nem egy színiigazgató magán, de a színiügy közérdekében tett kérését, nem teljesítette; hiszi és reméli a Vá. hogy adandó alkalommal, hasonló kérése többé nem fog megtagadhatni, és a néhány színművek lemásolhatására adott engedélyt megköszönve, azt jövőre nézve is kéri. Továbbá

Határozatott, hogy az ügymenet gyorsabbítása tekintetéből, a jegyzőkönyveket ezentul ne a huzamos időre is haladható közelebbi vál. ülés, de az elnökkel együtt, még két vál. tag, haladék nélkül hitelesíthesse.

Örvendetes tudomásul vétetett a városi Tanácsnak azon végzése, hogy az eddigi havi segélypénzt, a helybeli Színiigazgató urnak, f. April hóra is kifizelteti.

Egyesületi könyvtárnokul Illéssy György elválasztatott; addig is, míg könyvtárnoki szabályzat

*) Talán temetkezési? — Szerk.

készíttetnék, utasításul adatyán, hogy minden könyv átvételét saját kéziratával igazolja; színművet csupán olvasás, vagy lemásoltatás végett adjon ki; örökdjék hogy könyvek, kéziratok stb. a városról ki ne vitessenek; stb.

A helybeli császári policzia levele, melyben tudósít, hogy a mák. Helytartótanács, a „Hortobágy“ hetilappal alakítását engedélyezte, tudomásul vétetett; s Elnök és Szerkesztő a teendők megtevésével megbízattak.

A helybeli „István“ gözmalomtársulat válaszmányauak, köszönet szavaztatott azon jótékonyságaért, melynek ösztönzéséből, a már szerzettekén kívül, más művek megszerzésére, az Egyesületnek 200 forintot adományozott.

A közgyűlés adta jognál fogva, Kerekes József, Molnár György és Oláh Károly urak póttagokul választattak, s Illéssy Györgynek minden ülésre meghívataása jegyzőkönyvileg is elrendeltetett.

A színi egyesületnek városunkban állandósítása végett egy külön gyűlés tartatni elhatározatott.

Olvasatott Reszler színiigazgató ur levele, melyben tudatja, hogy az egyesület javára rendezett előadás, nem hogy valamit jövedelmezett volna, de a napi költségeket sem adta ki; ezenkívül jelenti, hogy eltávózása miatt, a pályaműveket most nem adhatja. Az első pontra nézve sajnálatát nyilvánítja a Választmány, hogy színiigazgató ur elismerésre méltó törekvése siker nélküli volt; a másodikat tudomásul veszi, s a kéziratokat azon megjegyzéssel, hogy a pályaműveket más városban színihez hozni nem szabad, visszaveendőnek határozza.

F. hó 8-kán a dicsőült Széchenyi emlékére requiem tartatott, a r. cath. templomban, mely megható alkalommal a misét, maga Huzli Károly prépost ő nagysága végezte.

Egy 9 tagból álló kis társaság pedig azzal ülte meg a dicsőült emlékét, hogy tagjai egyenkint kötelezték magokat, e naptól kezdve 10 évig havonként 50—50 krt adományozni, a magyar írók segélyegyesületének. Ezen „Széchenyi-alapítvány“ összege eddig 540 oftra rug. A pénzt e lapok szerkesztője kezeli, s ugyan ő tagtársakat ezentul is szívesen elfogad.

Előlegesen értesítjük t. olvasóinkat, hogy egyházi közgyűlésünk, a kis templomnak egészen újból építését elhatározta.

A tavasz kinyílt óta, állandó színházunk építése szépen halad, s az e napokban köztünk időzött építész Skalnicsky ur, a tovább építés mikéntje fölött, a kellő intézkedéseket megtette, úgy hogy az épület, mint tervezetett, még ez idén fedél alatt lesz. — Az építettő Bizottmány kívánatára, a terven némi csekély változtatások is tétettek, de több biz. tagnak azon ohajtása, hogy a nézőhely, mely különösen a szinpadhoz képest nagyon kiesinek látszik, alapjában megbővítéssék, s a felső karzat, a külső falig kivitesék, nem teljesül; mert tervező építészünk, egy részről hővítés esetére, a kellő acusticáról jót nem áll, más részről biztosítja a Bizottmányt, hogy az általa tervezett nézőhelyeken, nem mint tervezetett 1200, de 1500, sőt szorongva 1800 nézőre is van hely.

Nem lehet ez alkalommal említetlenül hagynunk, hogy azon temérdek rossz téglá, mely a színház udvarán látható, igen sok emberben azon ohajtást gerjeszté: vajha a színház évszázadokra számított falait, tőlök megmenteni lehetne! Csofálni lehet, hogy a Bizottmány által kimondott nézet daczára, a felügyelő ily sok rossz téglát kiadott, a főfelügyelő az átvételnél oly kevés szigorral járt el, s az építőmester a rossz anyagot vissza nem utasítja. Nagyon sajnós lenne, ha a gyöngye anyag berakatasát, később az épület falai hánnák meg.

Mindeddig lelkiismeretes dolognak tartottuk a színügyegyletünknel pályázó művekről hallgatni. De miután napról napra több áhír jut hozzánk, sőt pesti lapokban olyat is olvasunk, — bizonyosan komámasszony vagy szomszédasszonytól hallották, — hogy a 31 pályamű közül egy sem áll irodalmunk színvonalán, s hogy jutalmaztatásra egy sem találatott érdemesnek: kötelességünknek tartjuk, megbizatas nélkül ugyan, de a leghitelesb értesülés nyomán tudatni, hogy a minapi rögtönös letiltatas következtében, a pályaművek előadatása ez idényről elmaradván, a pályadíj odaitélése, vagy visszatartása fölött nem hozathatott, s emberi számítás szerint, öszig nem

is hozathatik határozat. — A művek belbecsére nézve, saját tapasztalatunk nyomán azt állitjuk, hogy bár a legnagyobb rész csupán iránygyakorlat, van biz azok közt olyan is, mely irodalmunk színvonalán áll s csak tiszta fő és gyakorlott kéz műve lehet; miből önkényt következik, hogy a pályadíj, melyet visszatartani, a Választmánynak soha esze ágában sem volt, valóban ki fog adatni.

Kérjük a hazai t. lapszerkesztő urakat, a szerzőket e tekintetben megnyugtatni.

Egyházi közgyűlésünk minap egy küldöttséget azzal bizolt meg, hogy az utcai elemi iskolák felállítását illetőleg, javaslatot készítsen. — Ugy értesülünk, hogy e küldöttség minden előtt az ingyen tanítás elvét mondotta ki.

Kétséget sem szenved, hogy ha a város különböző helyein elemi iskoláink lesznek, a 3000 iskolaköteles gyermekből, több fog azokba járni, mint jelenleg, de a gondatlanabb szüléket, gyermekeik tanittatására, mégis csak akkor lehetend igazán szorítani, ha a tanítás, díj nélkül történik. — Átlatta e küldöttség, hogy Debreczennek, ha csak 100 gyermekre számítunk is egy tanítót, legalább 32 elemi iskolára van szüksége; de azt is, hogy körülményeink közt e számnak rögtön előállításá alig lehetséges. Annálfogva abban állapodott meg véleménye, hogy a már meglevő elemi 10 fiu és 10 leány iskolán kívül, egyelőre a város népesb részein, 5 fiu és 1 leányiskola állitassék fel, melyek felépittetésére a városi hatóság lenne felszólítandó. A tanítók fizetéséhez a város legalább is az eddigi arányban járulna, a tanítók választása, a tanrendszer megállapítása és felügyelet, az egyház kezeiben hagyatván. — Mint-hogy pedig az egyház pénztára, melyből néhány év óta a leánytanítók fizetésének egy része is teljesittetik, több terhet már meg nem bir, a küldöttség oly véleményben van, hogy a legkisebb egyházi adóösszeg megtartatván, a vagyonosbak tartozásai osztályok szerint határozottassanak meg.

Református embernek, imaházait és iskoláit a maga filléreiből kell fenntartani, s egy perczig sem kétkedünk, hogy midőn eddig az egész magyar hazában, sőt Európában, a debreczeni ref. ember fizetett legkisebb egyházi adót, belátandja,

hogy az egyházi tartozást okvetlenül és mihamarabb úgy rendezni szükséges, hogy a már eddig is túlterhelt pénztár végkép ki ne merüljön, belálandja, hogy midőn gyermekeinket, az elemi iskolákban 4 évig ingyen taníttathatjuk, azon kevés összeget, melyel egyházi tartozásunk növekedhelik, megtagadnunk nem szabad.

A debreczeni haditörvényszék által, a "Tárogató" szerkesztőjére és a kiadóra mondott ítéletet, a budai országos haditörvényszék is megerősítette.

No Károly! neked ugyan megjöhetett a lavasz.

A tiszántúli egyházkerület rendes évnegyedi közgyűlése f. hó 8-án vette kezdetét. — A rendes tárgyakon kívül, nagy érdekű volt egy szép alapítvány bejelentése, melyet debreczeni polgár és nyugalomba lépett kereskedő Nagy József ur, szíve szent sugallatából ön. Nagy József ur ugyanis 10,000 forintot tett le a főiskola pénztárába, oly kikötéssel, hogy ez összeg kamatai minden három évben, egy-egy tanvégzett, lelkészi vagy tanári pályára készülő, szorgalmas és tehetséges ifjunak, — és minden 4-dik évben egy már alkalmazásban levő tanárnak, kik tudományaik öregbitése végett külföldön utaznak, utiköltségül adassék. — A kijelölési jog, míg az alapító él, sajátja marad, halála után pedig egy 7 tagú Bizottmányra száll, mely a superintendensből, a főgondnokból, s a tanárkar és debreczeni egyház választottaiból fog alakulni. — Az első évi kamat élvezésére az alapító, Könyves Tóth Kálmánt, érdemdus K. Tóth Mihályunk jelenleg Utrechtben tartózkodó jeles fiát érdemesíté.

Adja isten, hogy a derék alapító, a kijelölés jogát még sokáig élvezhesse, — s hogy nagy lelkű példája, vagyonosbjainknál minél több követőre találjon!

Kertészeti egyesületünk választmánya, folyó hó 7-kén ülést tartott, mely annyira nem volt zártkörű, mint D. K. gyanúsítólág állítja, hogy a t. urak more patrio, szabad ég alatt intézkedtek az egyesület belügyeiben. — Megemlítendőnek tartjuk, hogy a dinnye alá kiadott földek évi béréből, az egyesület pénztára 192 frttal szaporodott.

A "Hortobágy" ezentúl is minden gyűlésén képviselve leendő, s t. olvasóival az érdekesb hazatartásokat tudatni el nem mulasztandja.

A magyarországi vízkárosultak részére, Debreczenben tett adakozások folytatása. (I. 16. sz.)

Molnár Józsefné 10 kr, Balog Mihály 10 kr, Dári Miklós 10 kr, Ujvári György 10 kr, Szabó István 10 kr, Gyulai Mihályné 8 kr, Gyulai János 20 kr, Kovács Mihály 10 kr, Burai Sándor 10 kr, Varga János 10 kr, Vazari András 20 kr, Pap Sándor 10 kr, Varga Sándor 10 kr, ifj. Polgári András 10 kr, Ökrös István 15 kr, Kovács István 10 kr, Dalmi Mihályné 10 kr, Deák István 10 kr, Varjas András 8 kr, Molnár János 10 kr, Bakó Péter 10 kr, Diószegi Ferencz 6 kr, Takács Imre 10 kr, Gyöngyösi István 10 kr, Péntek István 10 kr, Gyöngyösi Gábor 10 kr, Polgári András 10 kr, Mezei János 10 kr, Takács János 5 kr, Gombos István 10 kr, Főris Mihályné 6 kr, Bakózei András 10 kr, Szekeres Gáborné 10 kr. — 3 frt 38 kr.

Horváth György 7 kr, Vedres József 10 kr, Kulcsár Jánosné 10 kr, Kaposi András 5 kr, Szabó András 10 kr, Kis András 4 kr, Bodnár Ferencz 10 kr, Horvát Györgyné 10 kr, Szabeni János 10 kr, Molnár Mihály 10 kr, Ibrányi Sándor 10 kr, Szanka Mihály 10 kr, Sipos András 6 kr, Kozák Mihály 4 kr, Valaki 10 kr, Ökrös Bálint 10 kr, Dusa András 10 kr, Boldizsár András 10 kr. — 1 frt 56 kr.

Szokolai István 10 kr, Balla János 20 kr, Borbély Samuél 10 kr, Nádudvari Sándor 10 kr, Hadházi Mihály 10 kr, Piros József 1 f, Gonda József 10 kr, Miskolczi József 20 kr, Fodor Gábor 20 kr, Boldizsár András 10 kr, Korom József 10 kr, Konrád Lajos 10 kr, Vajda Zsigmond 10 kr, Veres János 30 kr, Mandel Ignác 10 kr, Kozma Sándor 10 kr, Kovács Pálné 10 kr, Lengyel József 10 kr, Veres László 1 f, Révész Imre 1 f, Vas Pál 40 kr, Gacsó János 50 kr, Valaki 20 kr, Valaki 10 kr, Valaki 20 kr, Gulyás Sámuel 20 kr, Gombos Ferencz 10 kr, Kolosvári Mihály 10 kr, Pongor János 20 kr, Vad Istvánné 15 kr, Valaki 8 kr, Valaki 20 kr, Más valaki 20 kr, Schwartz József 20 kr, Valaki 5 kr, Bélteki Sámuel 20 kr, Valaki 10 kr, Ranczenbergerné 30 kr, Valaki 10 kr, Szabó István 50 kr, Gyarmati József 50 kr, özv. Pap Józsefné 50 kr, Megyesi Gábor 40 kr, Morvai Ida 1 fr, Névtelen 30 kr, Valaki 10 kr, Harsányi Gábor 50 kr, Kálman István 10 kr, Harsányi András 20 kr, Valaki 10 kr, Valaki 10 kr, Seres András 10 kr, Czina Sándorné 20 kr, Névtelen 10 kr, Piros Istvánné 20 kr, Csurka János 10 kr, Valaki 5 kr, Németi Sándor 10 kr, Juhász István 15 kr, Valaki 10 kr, Valaki 10 kr, Kis Sándor 30 kr, Kis János 20 kr. — 14 frt 58 kr.

Sipos József 6 kr, Pusztai Sándor 10 kr, Nagy János 10 kr, Szilágyi Mihály 10 kr, Mór György 10 kr, Nagy László 10 kr, Albert György 20 kr, Vánadi József 10 kr, Parti István 10 kr, Kis Sándor 10 kr, Zong Ferencz 10 kr, Kállai Bálint 10 kr, Szodrai János 10 kr, Lakatos Istvánné 10 kr, Harangi János 10 kr, Székely Mihályné 10 kr, Kovács János 10 kr, Molnár Ferenczné 10 kr, Szücs István 40 kr, Barna József 10 kr, Szilágyi Istvánné 6 kr, Kis Sámuel 10 kr, Pap András 20 kr, Szabó Péter

20 kr, Tóth István 10 kr, Szabó Jánosné 10 kr, Kovács Jánosné 6 kr, Lókodi György 7 kr, Szentesi Mihályné 3 1/4 kr, Korom Józsefné 6 kr, Pető Gábor 40 kr, Morvai Ferencz 10 kr, Karácson Jánosné 10 kr, Pásztor János 10 kr, Gyenge Mihály 10 kr, Takács Ferencz 10 kr, Burai János 10 kr, Dusa János 10 kr, Bajomi Sámuel 10 kr, Pataki István 10 kr, Szél Gergely 10 kr, Albert György 6 kr, Vas Mihály 12 kr, Tar Bálint 20 kr, Szilágyi József 10 kr. — 5 frt 22 1/2 kr.

Szecsei Sámuel 1 fr, Csáki Gergely 1 fr, Váradi Gábor 20 kr, Nánási Mihály 10 kr, öz. Nagy Sándorné 6 kr, Kis József 10 kr, Komádi István 40 kr, öz. Bör Péterné 10 kr, Szabó András 2 kr, Bonyhai Péter 3 kr, Füzesi István 40 kr, Sallai István 10 kr, Kovács András 10 kr, Szilágyi Ferencz 10 kr, Daróczi János 10 kr, Tóth György 10 kr, Dávid Imre 4 kr, Molnár Mihály 10 kr, Molnár Sándor 10 kr, Varga András 10 kr, Erdei Gábor 10 kr, öz. Kuu Jánosné 6 kr, Bóna Jánosné 10 kr, Cseresznyés István 10 kr, Székely Imre 10 kr, Nagy Sándor 6 kr, Szilágyi Mihály 10 kr, Beke János 10 kr, Bészler Gábor 10 kr, Varga András 10 kr, Szilágyi István 10 kr, Nagy József 10 kr, Szilágyi István 8 kr, öz. Erdel Sándorné 3 kr, Pataki Sándor 10 kr, Sinai Bálint 10 kr, Czuna Mihály 10 kr, Szakmári János 3 kr, Szabó Bálint 8 kr, öz. Szabó Józsefné 10 kr, Nagy János 10 kr, Gazdag Mihály 6 kr, Bedöcs János 6 kr, Molnár Sándor 10 kr, Török Ferencz 20 kr, Kecskés Péter 10 kr, Polgári Bálint 10 kr, Gombos György 12 kr, Szabó András 10 kr, Szabó Gábor 10 kr, Nagy János 10 kr, Bajdó János 10 kr, Kovács János 10 kr, Kis Bálint 12 kr, öz. Oláh Mihályné 10 kr, Ökrös Sándor 5 kr, Kun István 8 kr, ör. Hatházi Mihály 16 kr, Fia Mihály 10 kr, Németi István 10 kr, öz. Kozma Andrásné 10 kr, Boldog Dávid 10 kr, Vig János 10 kr, Kis András 20 kr, Vas István 20 kr, Szebeni József 20 kr, Molnár Bálint 6 kr, öz. Tóth Bálintné 10 kr, Nagy Sándor 10 kr, Matkó János 10 kr, Kis István 10 kr, Markus István 10 kr. — 9 frt 20 kr.

Szabó Ferencz 24 kr, Oláh István 20 kr, Daku János 10 kr, Vincze Néter 10 kr, Nagy Gábor 10 kr, N. J. 20 kr, Pikó József 10 kr, Oláh József 10 kr, Szilágyi Péter 10 kr, Váradi János 10 kr. — 1 frt 34 kr.

A 13, 14, 15, 16 és 17-dik számban közlöttek egész összege 2082 frt 82 1/2 kr. és két darab cs. arany.

Péterfiai színház.

Superkritika helyett.

Ürményi Lajos urnak.

Ha helytelennek tartom azt, hogy valaki, bármely igénytelen nyilvános hang által megtámadott művének védelmében, — midőn már maga a védelem is, legtöbb esetben nem az író feladata, — a gyanúsítás köznapi fegyvereivel neki ront a kritikusnak s ennek „rossz akaratot“ — „avatatlan tollat“ — „érteletlenséget“ — s több efélet tulajdonít; — nem kevésbé helytelennek találnám, ha valaki, nem olvasott és csak egyszer látott színmű érdekében, az előadás után egy hóval írt (vagy

nyomatott) antikritikára, superkritikát írni akarna. — E folyóiratnak a f. febr. 22-ki előadásról referált színi tudósítója, kiről nem győzzük elégszer ismételní, hogy sem doctorkalapot, sem kritikus pálozat nem visel, sem irodalmi Dánemark lenni nem tud és nem kíván, — osztja e véleményem és bár önvédelmére maga Ürményi ur elég erős fegyvereket nyújt, midőn az „Értesítő“ ez évi 14-dik számában azt mondja, hogy „Sámuel király“-ja, — melynek minden jelenetét kiszámítva, lélektanra alapítva, a dramaturgia szabályai közt írta, s czimszerepében határozott drámai alakot teremtett — már 1860-ban pályázott és nem nyert; Shakespearre hivatkozik, ki használta ugyan (shakespearileg) a visiot, de oly iskolát, melynek tanáiból „Sámuel“ egyébiránt meg nem támadott visiómak, a keresett dícskört elkészíteni lehessen, nem alapított; anachronismusokat azzal védelmez, hogy az ő történelmi nevű személyei költött személyek: azt állítja, hogy a költő tetszés szerint választhat eszményeknek nevet, (tehát festhet áruló Washington, gyáva Mátyás királyt, honboldogító Caraffát!), s hogy ő az átkozódást, a frázisokat, ott és úgy használta, a hol és a mint kellett; Péter másodszeri trónraléptét a történelemből kitörölhetőnek, és Endre visiószerű megjelenése által pótolhatóknak hiszi stb. stb. — színi tudósítónk e fegyvereket érintetlenül hagyja, s tudósítását ez új tapasztalat nyomán legfőlebb azzal egészíti ki, hogy „Sámuel“ átdolgozás élvezhetővé teheti ugyan, de az elfogult szerző átdolgozása alig.

Én sem e mű érdeme fölött akarok vitázni, hanem csak azért szólalok fel, mert kötelességemnek tartom Ü. ur egy-két meggondolatlan szavát visszautasítani, s megkritikni azon tekintélykötőt, mely megöl Ü. ur nem csak tanácsokat, de ítéletet is oszthatni vel.

Ü. ur, saját vallomása szerint azért lép fel, hogy miután ezikke első pontjában maga által elítélt művét, a többiben temérdek betűvel dicsőíté, végül „megtompítsa színi tudósítónk neki hegyezett, avatatlan tollát, melylyel már gyakran ártott a színiügnynek, most pedig egy kezdő író jövőjét akará megrontani.“ — Tegyük fel, hogy „Sámuel“ jó dráma s Ü. ur jó drámaíró: — hogy lehet valaki bíró a maga ügyében? — Tegyük fel, hogy Ü. ur színiügny, színi tudósítónk pedig epés kritikus: — hogyan árthat a legszigorubb sőt a legigaztalanabb kritika a színiügnynek? — Tegyük fel végre... vagyis engedjük meg, miután maga is elismeri, hogy Ü. ur kezdő író: hogy léphet fel kezdő író, bárki irányában is ily nagy képpel?

Valóban: ha Ü. ur kevesebbet akar vala, többet ért volna el. Valóban több logica és kevesebb önhittség nem volna fölösleges oly embernek, ki nyilvános pályán él, kiből a tehetség némi jeleit, a kérdéses előadások, az agyonütött kritikkussal együtt én is megtapsoltam; kitől emélfogva az ítélemben higgadságot, s a fellépésben szerénységet várnék; s kitől jó tanácsot mindig szívesen fogadok, de fontoskodó rendreutasítást, a szerkesztésem alatti folyóirat bármely állítása, vagy csak kifejezése ellen ezennel mindenkorra visszautasítok. —

A szerkesztő.

Mart. 28. Sevillaiborbély.

Mart. 29. A színügyegylet javára: Könyves Kálmán. — Ez idényben legkisebb közönség. Mintha jég esett volna, pedig csak közügy esett egyet.

Mart. 30. A varázsfátyol.

Mart. 31. A karszemélyzet szavára: Operai egyveleg. — Az előadást Tell Vilmos gyönyörű nyitánya kezdte meg, kellő praecisióval eljátszva; ezt Ördög Robert 2-dik felvonása követte. Alice szerepét ezuttal Baráthy és Reszler-közreműködésök mellett Térey A. énekelte, s a közönség nem látszott e csereért neheztelni. Tapsok fogadták az erre következő Nabucco kardalt, ugy a Rigolotto 3-dik felvonásának végét. „Hunyadi László“ kardala „meghalt a cselészövő“ megtette érdemlett hatását, de már a druidák kardala gyöngébben ütött ki. Általában az egész egyveleg, kellemes estét szerzett a meglehetősen számu közönségnek.

Apr. 1. Liliómfí.

Apr. 2. Bánhídy Emilia föllépteül. A bácsi. A közpszámu közönség kitüntetéssel fogadta a vendéget, kit eltávolozta óta senki sem pótol.

Apr. 3. Már Julesa föllépteül: A becsületszó. — A vendégművész nő kedves színadi alak, és elismerésre méltó tehetség. Sajátságos gyermek hangját sokan a Goszmanéhoz hasonlítják.

Apr. 5. Prielle Kornélia 1-ső föllépteül: Gauchier Margit. — Megérkezett tehát, annyi remény és esalódás után végre megérkezett egyike azon művészeknek, kiktől lankadni kezdő közönségünk felvillanyozását vártuk. Szívből üdvözöljük őt, s bár volna némi okunk a többször látott, s nem is remek, nem is nekünk való mű választása felett neheztelni, s kellemetlen érzéssel gondolni vissza, szintársulatunk némely nőtágjának, a vendégművész nő nagy képzettségét, kétszeresen kitüntető hidegségére; ez első találkozást a viszontlátás azon örömeinek akarjuk szentelni, melyet a szépszámu közönség szünni nem akaró taps és zajban nyilvánított.

Apr. 6. A politikus eszmadia. Ez idényben utolsó bérleti előadás. Szerencse, hogy a példabeszéd, nem az utolsó benyomást mondja a legerősnek.

Apr. 7. Prielle Kornélia 2-ik föllépteül: Vicomte Letorières, 3 felvonásos francia vigjáték. — Vendégművész nőnk a pajkos, örök jó kedvű, mindig csak jót remélő vicomteot, oly finom felfogással, oly zamatos kedéllyel személyesíté, hogy épen nem csudálkozhatni, ha a mogorva Soubise-t (Sztyupa), a házsártos Genovévát (Fehérváriné), s a bivalatalában szenteskedő Deperiérest (Zöldy) meghódítnia sikerült. Eleven játéka a többi működőt is láthatólag jó hangulatba hozta, s az egész előadás a szép számu közönséget folytonos

derültségben tartá. — Vendégművész nőnk, minden jelenete után számtalanszor kitapsollatott.

Apr. 8. Foltényi Vilmos javára: Bajital, Donizetti 2 felvonásos vig operája Térey A. (Adina) Foltényi (Dulcamara) Reszler (Nemörino) és Mezei (Örmester), közmegelegedésre működtek szerepeikben, s az egész dalmű, bár itt e társulat által először, mégis kerekdeden, összévágólag adatott. A női kar azon eddig itt nem tapasztalt kitüntetésben is részesült, hogy megtapsollták. — Nézők szép számmal.

A színházban ma april 11-kén

PRIELLE KORNÉLIA

javára és utolsó föllépteül adatik:

A szilárd nők.

Uj francia vigjáték 3 felvonásban.

Nyilt-lér.

Értesítés.

A debreczeni István gőzmalom társulatnak folyó év Martius 9-kén tartott közgyűlése, a mult évi tiszta jövedelemből, egy egész 105 artos részvényre, 30 frt osztalékot határozván kiadni: a részvényesek ezennel értesittetnek, hogy osztalékaikat eredeti részvényeik előmutatása mellett f. év April 1-ső napjától kezdve, December 31-dikéig, a társulati pénztárból bármikor kivehetik; — ezen határidő alatt ki nem vett osztalékok, az alapszabályok szerint a társulat tulajdonává válván, azoknak hazai jótékony célra fordításáról, a jövő évi közgyűlés fog rendelkezni.

Debreczen Martius 20. 1862.

Komlóssy Imre mk. társulati elnök.

Vincze Viktor mk. jegyző.

Piacziárak april. 8-kán.

Középár: 1 Pozsonyi mérő tiszta buza 3 f. 60 kr. — Kétszeres 3 f. — kr. — Rozs 2 f. 46 kr. — Árpa 1 f. 65 kr. — Zab 1 f. 40 kr. — Tengeri 3 f. — kr. — Köles 3 f. 20 kr. — Kása 5 f. 20 kr. — Egy mázsa szalonna 28—34 frt. — kr. — Egy font marhahús 19 kr.

Melléklet: Előfizetési felhívás a „Hortobágy“ra.

Kiadja a debreczeni Színügyegylet.

Szerkeszti: Illésy György.